aglasem.com

FOR PUNJAB CLASS 8 PREPARATION

PSEB 8th Class Syllabus 2027 Social Science

EXAM	YEAR	TYPE	SUBJECT
Punjab Class 8	2027	Syllabus	Social Science

ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਾਲ - 2026-27

ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ-ਅੱਠਵੀਂ

ਭਾਗ-I

ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

1. ਸਾਧਨ: ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ -

- ਸਾਧਨ-ਕਿਸਮਾਂ
- ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ

2. ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ -

- ਭੂਮੀ ਸਾਧਨ: ਭੂਮੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
- ਮਿੱਟੀ ਸਾਧਨ: ਜਲੋਢੀ ਮਿੱਟੀ, ਕਾਲੀ ਮਿੱਟੀ, ਲਾਲ ਮਿੱਟੀ, ਲੈਟਰਾਈਟ ਮਿੱਟੀ, ਜੰਗਲੀ ਅਤੇ ਪਰਬਤੀ ਮਿੱਟੀ, ਮਾਰੂਥਲੀ ਮਿੱਟੀ, ਮਿੱਟੀ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ
- ਪਾਣੀ ਸਾਧਨ: ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਮਨੱਖ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮੇ: ਵਰਖਾ, ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ, ਤਲਾਬ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਜਾਂ ਜਮੀਨੀ ਪਾਣੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ
- ਕੁਦਰਤੀ ਬਨਸਪਤੀ: ਸਦਾਬਹਾਰ, ਪੱਤਝੜੀ, ਪਰਬਤੀ, ਡੈਲਟਾ ਬਨਸਪਤੀ
- ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ: ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ।

3. ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਸਾਧਨ -

- ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ: ਕੱਚਾ ਲੋਹਾ, ਮੈਂਗਨੀਜ਼, ਤਾਂਬਾ, ਬਾਕਸਾਈਟ, ਸੋਨਾ, ਅਬਰਕ,
- ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ:
- ਊਰਜਾ ਦੇ ਸਾਧਨ: ਕੋਲਾ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਜਾਂ ਖਣਿਜ ਤੇਲ, ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ, ਪਣ-ਬਿਜਲੀ, ਪਣ-ਬਿਜਲੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੱਤ, ਊਰਜਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ
- ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ।

4. ਸਾਡੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ -

- ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ: ਸਥਾਈ ਖੇਤੀ, ਸਥਾਨਅੰਤਰੀ ਖੇਤੀ, ਖੁਸ਼ਕ ਖੇਤੀ, ਗਿੱਲੀ ਖੇਤੀ, ਸੰਘਣੀ ਖੇਤੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤੀ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਖੇਤੀ, ਬਾਗ਼ਬਾਨੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੇਤੀ, ਨਿੱਜੀ ਖੇਤੀ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਖੇਤੀ, ਸਾਂਝੀ ਖੇਤੀ, ਬਾਗਾਤੀ ਖੇਤੀ, ਗੁਜ਼ਾਰੇਵੰਦੀ ਖੇਤੀ, ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀ

- ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ:

- ਅਨਾਜ ਫਸਲਾਂ: ਚਾਵਲ, ਕਣਕ, ਮੱਕੀ,
- ਰੇਸ਼ੇਦਾਰ ਫਸਲਾਂ: ਕਪਾਹ, ਪਟਸਨ

- ਪੇਅ ਫ਼ਸਲਾਂ: ਚਾਹ, ਕੌਫੀ
- ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

5. ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ-

- ਬੈਂਕ ਦਾ ਅਰਥ
- ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
- ਚੈਕ ਜਾਂ ਹੁੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰ
- ਬੈਂਕਿੰਗ: ਖਾਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
- ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਸਹਿਤ ਬੈਂਕਿੰਗ

6. ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ -

- ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ: ਭੂਚਾਲ, ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਕਿਰਿਆ, ਸੁਨਾਮੀ, ਹੜ੍ਹ, ਚੱਕਰਵਾਤ, ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਤੋਦਿਆਂ ਦਾ ਖਿਸਕਣਾ, ਭੂਮੀ ਖਿਸਕਣ, ਸੋਕਾ
- ਮਨੁੱਖੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ: ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ, ਡੈਮਾਂ ਦਾ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਰਿਸਾਵ ਜਾਂ ਹੋਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਮਹਾਂਮਾਰੀ
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ।

ਭਾਗ-II

ਸਾਡਾ ਅਤੀਤ- III

7. ਕਿੱਥੇ, ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ -

- ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਤੇ ਇੱਕ ਝਾਤ
- ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਗਤੀਆਂ
- ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ -

- ਵਪਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਯੁੱਧ
- ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ
- ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ
- ਐਂਗਲੋ–ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸੰਘਰਸ਼
- ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਜਿੱਤ
- ਪਲਾਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ
- ਬਕਸਰ ਦੀ ਲੜਾਈ
- ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ: ਸਹਾਇਕ ਸੰਧੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਯੁੱਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰ

- ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ

9. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਬਣਤਰ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਸਿਵਿਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

- ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ: ਰੈਗੂਲੇਟਿੰਗ ਐਕਟ 1773 ਈ, ਪਿਟਸ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ 1784 ਈ, ਚਾਰਟਰ ਐਕਟ, 1833 ਈ, ਚਾਰਟਰ ਐਕਟ 1853 ਈ
- ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੰਗਠਨ: ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ, ਸੈਨਾ, ਪੁਲਿਸ, ਨਿਆ ਵਿਵਸਥਾ

10. ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ

- ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ: ਠੇਕੇ ਤੇ ਭੂਮੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਾਂ ਇਜ਼ਾਰੇਦਰੀ, ਸਥਾਈ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਰੱਈਅਤਵਾੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਮਹਿਲਵਾੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ
- ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
- ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਣਜੀਕਰਣ
- ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਣਜੀਕਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
- ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਰੋਹ

11. ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਸਮਾਜ

- ਕਬਾਇਲੀ ਸਮਾਜ
- ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਰੋਹ
- ਛੋਟਾ ਨਾਗਪੁਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਤੇ ਬਿਰਸਾ ਮੁੰਡਾ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਮੁੰਡਾ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਨਤੀਜੇ
- ਹੋਰ ਬਗਾਵਤਾਂ

12. ਦਸਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ

- ਲਘੂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਕਾਰਨ: ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਭਾਰਤੀ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਹੋਣਾ, ਮਸ਼ੀਨੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵੱਧ ਹੋਣਾ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜਣਾ
- ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਉਦਯੋਗ: ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ ਉਦਯੋਗ, ਪਟਸਨ ਦਾ ਉਦਯੋਗ, ਕੋਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ, ਨੀਲ ਉਦਯੋਗ
- ਆਧੁਨਿਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

13. 1857 ਈ. ਦਾ ਵਿਦਰੋਹ

- 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਕਾਰਨ
- ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਰਨ: ਨਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰਨਾ, ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ, ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਲੈਪਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣਾ, ਅਵੱਧ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣਾ

- ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਨ: ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭੈੜਾ ਵਰਤਾਓ
- ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨ: ਭਾਰਤੀ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ
- ਸੈਨਿਕ ਕਾਰਨ
- ਤਤਕਾਲੀਨ ਕਾਰਨ: ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਕਾਰਤੂਸ
- ਵਿਦਰੋਹ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ: ਬੈਰਕਪੁਰ, ਮੇਰਠ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਲਖਨਊ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਪੰਜਾਬ
- 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ: ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਬਗਾਵਤ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਗਾਵਤ, ਸਰਦਾਰ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਖਰਲ ਦੀ ਬਗਾਵਤ,
- 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ
- 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

14. ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ

- ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ
- ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
- ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: 1813 ਈ ਤੋਂ 1854 ਈ. ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, 1882 ਈ. ਵਿੱਚ ਹੰਟਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਨੂੰਨ 1904 ਈ, ਸੈਡਲਰ ਕਮੇਟੀ 1917 ਈ, ਹਰਟੋਗ ਕਮੇਟੀ 1928 ਈ, ਬੇਸਿਕ ਸਿੱਖਿਆ 1937 ਈ, ਸਾਰਜੈਂਟ ਸਕੀਮ 1943 ਈ
- ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਧਾਰਕ: ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਰਾਏ, ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ, ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ, ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਐਨੀ ਬੇਸੈਂਟ ਅਤੇ ਥੀਓਸੋਫੀਕਲ ਸੋਸਾਇਟੀ
- ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ
- ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ
- ਬੜੌਦਾ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਾ
- ਸਰ ਸੱਯਦ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਅਤੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਅੰਦੋਲਨ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਾ

15. ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ

- ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ: ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨਾ, ਬਾਲ ਵਿਆਹ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਵਿਧਵਾ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਪਰਦਾ ਪ੍ਰਥਾ, ਦਹੇਜ ਪ੍ਰਥਾ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰੱਖਣਾ, ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਦੇਣਾ
- ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ: ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਰਾਏ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮੋ ਸਮਾਜ, ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ, ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ, ਸਰ ਸੱਯਦ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ, ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ, ਕੇਸ਼ਵ ਚੰਦਰ ਸੇਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਐਨੀ ਬੇਸੈਂਟ ਅਤੇ ਥੀਓਸੋਫੀਕਲ ਸੋਸਾਇਟੀ

- ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ: ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦਿਆਲ ਜੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਦੋਲਨ, ਅਹਿਮਦੀਆ ਲਹਿਰ
- ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇਣ
- ਸੁਧਾਰ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

16. ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਚਣੌਤੀ

- ਜੋਤਿਬਾ ਫੂਲੇ, ਵੀਰ ਸਲਿੰਗਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਾਇਣ ਗੁਰੂ, ਪਰੀਅਰ ਰਾਮਾ ਸਵਾਮੀ, ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ,
- ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

17. ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪਰਿਵਰਤਨ

- ਬਸਤੀਵਾਦ
- ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰਾ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦਾ ਉਥਾਨ: ਮਦਰਾਸ, ਬੰਬਈ, ਕਲਕੱਤਾ, ਦਿੱਲੀ
- ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ: ਨਗਰਪਾਲਿਕਾਵਾਂ, ਸਰਵਜਲਕ ਕੰਮ, ਯੋਜਨਾ, ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ, ਪੁਲਿਸ

18. ਕਲਾਵਾਂ: ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਸਾਹਿਤ, ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ

- 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 20 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: ਨਾਵਲ, ਕਹਾਣੀ ਆਦਿ ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ: ਲਘੂ-ਵਾਰਤਾ, ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ, ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ, ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
- 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 20 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਲਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ: ਰਾਜਾ ਰਵੀ ਵਰਮਾ, ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਕਲਾ ਸਕੂਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਕੀਟ, ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ, ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ, ਬੜੌਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਆਰਟ ਸਕੂਲ, ਮਦਰਾਸ ਦਾ ਕਲਾ ਸਕੂਲ
- ਕਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ
- ਮੁੰਬਈ (ਬੰਬਈ); ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਗੇਟਵੇ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਟਰਮੀਨਸ, ਬੰਬਈ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ
- ਚੇਨੱਈ: ਚੇਨੱਈ ਵਿਖੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰੇ, ਫੋਰਟ ਸੇਂਟ ਜਾਰਜ, ਵਾਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ, ਹਾਈਕੋਰਟ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਮਾਰਤਾਂ

19. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ, 1885-1919 ਈ.

- ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਣ: 1857 ਈ. ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਰੋਹ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ,ਪੱਛਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ, ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਕਰਨਾ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਨਿਯੁੱਕਤ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਇਲਬਰਟ ਬਿੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ
- ਇੰਡੀਅਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ
- ਇੰਡੀਅਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼
- ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਯੁੱਗ, 1885-1905 ਈ.
- ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ

- ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ
- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਦੋਲਨ, 1905–1918 ਈ.
- ਇੰਡੀਅਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ, 1907 ਈ.
- ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ
- ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ

20. ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ : 1919-1947

- **ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਯੁੱਗ:** ਖਾਦੀ ਅਤੇ ਚਰਖਾ
- ਰੋਲਟ ਐਕਟ
- ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗöਹੱਤਿਆਕਾਂਡ
- ਖਿਲਾਫਤ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਨਾ–ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ
- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ; ਮੁੱਖ ਮੋਰਚੇ: ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੋਰਚਾ, ਚਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਗ ਦਾ ਮੋਰਚਾ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਕਾ, ਜੈਤੋਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ
- ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ
- ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲਹਿਰ
- ਪੂਰਨ ਸਵਰਾਜ ਪ੍ਰਸਤਾਵ
- ਸਿਵਲ ਨਾ–ਫਰਮਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ
- ਗੋਲਮੇਜ ਕਾਨਫਰੰਸ
- ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਸ ਮਿਸ਼ਨ
- ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ
- ਕੈਬਿਨੇਟ ਮਿਸ਼ਨ
- ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਐਕਟ 1947 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ

21. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ

- 1947 ਈ. ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਵਿਕਾਸ: ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਏਕੀਕਰਨ
- ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਪੇਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ
- ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ
- ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ: ਪੰਚਸ਼ੀਲ, ਬੰਦੂਗ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਗੁੱਟ–ਨਿਰਲੇਪ ਲਹਿਰ, ਸਾਰਕ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਨ. ਓ
- ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ–ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ: ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕਤਾ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਜਾਤੀਵਾਦ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਦ, ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਵੱਧਦੀ ਆਬਾਦੀ
- ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ: ਖੇਤੀ, ਉਦਯੋਗ,
- ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ: ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ

ਭਾਗ-III

ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜੀਵਨ

22. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ

- ਸੰਵਿਧਾਨ (ਅਰਥ)
- ਮਸੌਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਿਯੁਕਤੀ
- ਕਾਨੂੰਨ
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ: ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ
- ਨਿਯਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਿਰਮਾਣ

23. ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ

- ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਦਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ (ਰੂਪਾਂਤਰਨ)
- ਨਿਆ: ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਆਂ
- ਸੁਤੰਤਰਤਾ
- ਸਮਾਨਤਾ
- ਭਾਈਚਾਰਾ
- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ
- ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਜ
- ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ

24. ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਕਰਤੱਵ

- ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ
- ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵਾ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ
- ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਕਰਤੱਵ: ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ
- ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਮਿਸਾਲ

25. ਸੰਸਦ – ਬਣਤਰ, ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਬਣਤਰ: ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ
- ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ: ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਅਸਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ
- ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਸਦ ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ
- ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ-ਮੰਡਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ, ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

26. ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ

- ਹੇਠਲੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉੱਪਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਸੰਬੰਧੀ
- ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਪੀਲਾਂ, ਦੀਵਾਨੀ ਅਪੀਲਾਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ
- ਸਿਵਿਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ: ਸਿਵਿਲ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ
- ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- ਜਨਹਿੱਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ
- ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ-ਪੁਨਰ-ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ
- ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ
- ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ
- ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ . ਰਿਪਰੋਟ ਨਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪੈਰਵੀ

27. ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵ

- ਸੀਮਾਂਤ ਗਰੁੱਪ: ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ, ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਘੱਣ ਗਿਣਤੀ
- ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ
- ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ: ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ, ਜਾਤੀਵਾਦ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਦ, ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ

28. ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

- ਬੈਂਕ ਕੀ ਹੈ?
- ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀ, ਲੋਨ ਜਾਂ ਕਰਜਾ, ਕ੍ਰੈਡਿਟ (ਉਧਾਰ) ਕਾਰਡ, ਡੈਬਿਟ (ਅਦਾਇਗੀ) ਕਾਰਡ, ਆਟੋਮੈਟਿਡ ਟੈਲਰ ਮਸ਼ੀਨ, ਚੈਕ

Academic Year - 2026-27
Social Science
Class-8

Part-I
Resources and their development

1. Resources: Types and Conservation -
- Types of resources
- Conservation of resources

2. Natural resources -
- Land resources: Use of land
- Soil resources: Alluvial soil, Black soil, Red soil, Laterite soil, Forest and Mountainous soil, Desert soil, Problems of soil resources, Conservation of soil
- Water resources: Use of water in the world, sources of water for man: Rainfall, Rivers and streams, Tanks, underground or ground water, Conservation of water
- Natural vegetation resources: Evergreen, Deciduous, Mountainous, Delta vegetation
- Wildlife resources: Protection and Conservation of wildlife.

3. Minerals and Energy Resources –
- Minerals: Iron ore, Manganese, Copper, Bauxite, Gold, Mica,
- Atomic minerals:
- Energy resources: Coal, Petroleum or Mineral oil, Natural gas, HYydroelectricity, Important factors for generation of hydroelectricity, other energy resources
- Conservation of natural resources.

4. Our Agriculture –
- Types of Agriculture: Permanent Farming, Shifting Farming, Dry Farming, Wet Farming, Intensive Farming, Extensive Farming, Mixed Farming, Horticultural Farming, Private Farming, Cooperative Farming, Collective Farming, Plantation Farming, Subsistence Farming, Commercial Farming
    - Major Crops:
- Cereal Crops: Rice, Wheat, Maize,
- Fiber Crops: Cotton, Jute
- Beverage Crops: Tea, Coffee
- Development of Agriculture

5. Banks, Banking and Taxes-
- What is a Bank?
- Types of Banks
- Cheques and Taxes
- Banking: Types of Accounts

- Banking with New Technology

6. Disaster Management –

- Natural Disasters: Earthquakes, Volcanic Activity, Tsunami, Floods, Cyclones, Landslides and Avalanches, Landslides, Drought
- Man-made Disasters and Their Management: Bomb Explosion and Terror Attacks, Breaking of Water Dams and safety measures, Leakage of poisonous substances or other industrial incidents and protection, epidemics and protective measures
- Disaster management authorities and institutions in India.

Part-II
Our Past-III

7. Where, When and How -

- An Overview of the Modern Period
- Major Developments During the Modern Period
- Major Sources of Modern Indian History

8. Establishment of the East India Company in India –

- Mercantilism and Trade Wars
- British East India Company
- French East India Company
- Anglo-French Rivalry
- The Conquest of Bengal by the Britishers
- Battle of Plassey
- Battle of Buxar
- Dual Administration System in Bengal
- Expansion of British Empire: Expansion through Subsidiary Alliance, Expansion through Wars
- Expansion of British Empire under Lord Dalhousie

9. Administrative Structure, Growth of Colonial Army and Civil Administration

- Constitutional changes: Regulating Act 1773, Pitt's India Act 1784, Charter Act 1833, Charter Act 1853
- Administrative Organisation: Civil Services, Army, Police, Judiciary

10. Rural Life and Society

- Land Revenue Policies of the British: Bidding System or Ijaredari, Permanent Settlement, Ryatwari System, Mahalwari System
- The Impact of Land Revenue Policies of the British
- Commercialization of Agriculture
- Impact of Commercialization of Agriculture
- Revolt by the Farmers

11. Colonialism and Tribal Society

- Tribal Society
- Revolts by Tribal People
- Tribal Revolts in Chhota Nagpur area and the Bravery of Birsa Munda, Consequences of Munda Revolt
- Other Revolts

12. Handicrafts and Industry

- Causes of the decline of small scale industries: Abolition of the native princely states, High rate of small scale commodities, Better finishing of machine made goods, New did not like the goods produced by small scale industries, Export of raw materials from India to England
- Modern Indian industries: Cotton textile industry, Jute industry, Coal mining industry, Indigo industry
- Importance of growth of modern industries

13. The Revolt of 1857 AD

- Causes of the Revolt of 1857 AD
- Political causes: Stopping Nana Sahib's pension, ill-treatment of Mughal Emperor Bahadur Shah, adoption of the policy of lapse by Lord Dalhousie, annexation of Awadh in the British Empire
- Social and religious causes: Interference in social and religious rituals, propagation of Christianity, ill-treatment of the Indians
- Economic causes: Ruination of Indian trade and industry, discrimination in jobs, bad condition of the Zamindars
- Military causes
- Immediate reasons: Greased cartridges
- Major events of the revolt: Barrakpur, The events of Meerut, The events of Delhi, The events of Kanpur, The events of Lucknow, Punjab
- Contribution of Punjabis in the Revolt of 1857 AD: Revolt of soldiers, revolt of the people, revolt of Sardar Ahmed Khan Kharl,
- Causes of the failure of the revolt of 1857
- Results of the revolt of 1857

14. The Education and the British Rule

- History of Modern Education
- Purpose to start Western Education
- Development of Modern Education: Development of Education from 1813 to 1854 AD, Establishment of Hunter Commission in 1882 AD, Indian Universities Act 1904 AD, Sadler Committee 1917 AD, Hartog Committee 1928 AD, Basic Education 1937 AD, Sargent Scheme 1943 AD
- Education and Indian Reformers: Raja Ram Mohan Roy, Swami Dayanand Saraswati, Swami Vivekananda, Ishwar Chandra Vidyasagar, Mrs. Annie Besant and Theosophical Society
- Mahatma Gandhi's views on Western Education
- Rabindranath Tagore's Santiniketan
- University of Baroda
- Sir Syed Ahmed Khan and Aligarh Movement, Aligarh Muslim University

15. Women and Reforms

- Need for women reform movements: Female infanticide, child marriage, Sati system, prohibition of widow remarriage, Purdah system, Dowry system, keeping women illiterate, not giving women property rights in Hindu society
- The work done by prominent social reformers: Raja Ram Mohan Roy and Brahmo Samaj, Ishwar Chandra Vidyasagar, Arya Samaj and Swami Dayanand Saraswati Ji,

the efforts of Sir Syed Ahmed Khan, Swami Vivekananda and Ramakrishna Mission, Keshav Chandra Sen, Mrs. Annie Besant and Theosophical Society

- Reform movements in Punjab: Nirankari movement and Baba Dayal Ji, Namdhari movement and Satguru Ram Singh Ji, Singh Sabha movement, Ahmadiya Movement
- Contributions by Maharashtra for the emancipation of women
- Effects of reform movements

16. Challenges to Caste System

- Jyotiba Phule, Veer Salingam, Sri Narayana Guru, Periyar Rama Swami, Dr. Bhim Rao Ambedkar, Mahatma Gandhi Ji,
- The effect of efforts of Indian social reformers

17. Colonialism and Urban Change

- Colonialism
- Emergence of new cities and towns: Madras, Bombay, Calcutta, Delhi
- Colonial settlements and Implementation of policies: Municipalities, Public Works, Planning, Railways, Police

18. The Changes in art, painting, Literature and architecture

- Development of literature in the 19th century and early 20th century: Novels, stories, etc. Narrative literature: Short stories, poetry, drama and theatre, growth of the press
- Development of painting in the 19th century and early 20th century: Raja Ravi Varma, Bengal School of Art, Amrita Gill and George Keat, Rabindranath Tagore, famous artists of Bombay, Baroda University School of Art, Madras School of Art
- Changes in arts
- Mumbai (Bombay): Prince of Wales Museum, Gateway of India, Victoria Terminus, other buildings of Bombay
- Chennai: Beaches of Chennai, Fort St. George, War Memorial, High Court, other famous buildings of the British era

19. National Movement, 1885-1919 AD

- Main causes for the rise of national awakening among Indians: Impact of Great Rising of 1857 AD, Impact of administrative political unification, Socio-Religious Reform Movements, Western Education and Literature, Economic Exploitation of Indian People, Not Appointing Indians to High posts, Impact of Indian Newspapers and Literature, Protest against Ilbert Bill
- Establishment of Indian National Congress
- The Objectives of Indian National Congress
- Moderate Era, 1885-1905 AD
- The main Demands of Indian National Congress
- The Programme of Indian National Congress
- National Movement, 1905-1918 AD
- Split in Indian National Congress, 1907 AD
- Revolutionary Movement
- Movement of Ghadar Party

20. National Movement 1919-1947

- Mahatma Gandhi's Era of Khadi and Charkha
- Rowlatt Act
- Jallianwala Bagh Tragedy

- Khilafat Movement and Non-Cooperation Movement
- Gurdwara Reform Movement or Akali Movement :Main campaigns (Morchas) : Nankana Sahib Morcha, Morcha of Keys, Guru De Bagh Morcha, Saka of Panja Sahib, Jaito Morcha
- Simon Commission
- Revolutionary Movement
- The Revolution of Purna Swaraj
- Civil Disobedience Movement
- Round Table Conference
- Second World War and Cripps Mission
- Quit India Movement
- Cabinet Mission
- Indian Independence Act 1947 and Partition of India

21. India after Independence

- National and regional development after 1947 AD: The making of Constitution, unification of the native (princely) states
- Getting Indian territories free from the French and Portuguese
- Reorganization of states
- India's foreign policy: Panchsheel, Bundung Conference, Non-Aligned Movement, SAARC, India and UNO
- Socio-economic problems of India: Communalism, illiteracy, casteism, linguist, the problem of poverty, the problem of unemployment, the problem of inflation, increasing population
- Economic and industrial growth: agriculture, industry,
- India's relations with other countries: India and Pakistan, India and China, India's relations with U.S.A.

Part-III
Social and Political Life

22. Constitution and Law

- Constitution (Meaning)
- Manuscript Drafting Committee
- Law
- Role of Constitution: Supremacy of Constitution, Protection of Constitution, Constitution and Democracy
- Building Harmony with Laws

23. Importance and Principles of Secularism

- Transformation of Principles of Constitution into Law
- Justice: Social Justice, Economic Justice, Political Justice
- Freedom
- Equality
- Brotherhood
- National Equality and Unity
- Framework of Human Rights
- Equality among Human Rights

24. Fundamental Rights, Directive Principles and Fundamental Duties

- Human Rights
- Relationship between Rights and Duties
- Fundamental Duties as Human Rights: Right to Equality, Right to Freedom, Right against exploitation, Right to Religious Freedom, Cultural and Educational Rights, Right to Constitutional Remedies, Right to Education
- Examples of Equality

25. Parliament – Structure, Role and Importance

- Composition: Lok Sabha, Rajya Sabha
- Main Features of Parliamentary System
- Reasons for adopting Parliamentary Government in India: Knowledge of Indian masses about Parliamentary Government, Support from members of Constitutional committee, This system is based on responsibility, This system is adaptable to change, Truly democratic government to the core
- Role of Parliament in law making
- Accountability of Government towards Parliament
- Role of President, Prime Minister and Cabnit of Ministers: Powers of Prime Minister, Views of Nehru Ji and Dr. Rajendra Prasad on the real roles of President of India, Position of Parliament

26. Judiciary and Its Special Jurisdiction

- To move a case from lower court to higher court
- Constitutional appeals, civil appeals, criminal appeals
- Difference between civil and criminal cases: Civil cases, criminal cases
- Role of public prosecutor
- Public interest litigation
- Power of Judicial review
- Independence and impartiality of judiciary
- Lok Adalats
- Directions of Court in registering FIR

27. Effects of Social inequalities and social justice

- Marginalized groups: Scheduled Castes, Scheduled Tribes, Backward Classes, Minorities
- Right to equality
- Types and effects of social inequalities: Communalism, Racism, Untouchability, Illiteracy, Language-Discrimination, Reservation

28. More Banking Activities

- What is a bank?
- Deposit, Loan, Credit Card, Debit Card, Automated Teller Machine, Cheque